

Μετά τη δεύτερη τρικυμία, ώρα για αλλαγή παραγωγικού μοντέλου 180

Media: ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ **Page:** 180-182 **Published at:** 10-01-2021

Author: **Surface:** 1855.62 cm² **Circulation:** 0

Subjects:

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Μετά τη δεύτερη τρικυμία, ώρα για αλλαγή παραγωγικού μοντέλου

Του
ΝΙΚΟΥ ΒΕΤΤΑ

Η χώρα καλείται να σχεδιάσει την επόμενη μέρα μετά τη νέα κρίση, με την οικονομία τραυματισμένη και αντιμέτωπη με τις δομικές αδυναμίες της. Οι πόροι του Ταμείου Ανάκαμψης αποτελούν πολύτιμο εργαλείο. Θα πρέπει όμως να χρησιμοποιηθούν για τη μετάβαση σε μια ανταγωνιστική οικονομία και όχι για την επούλωση των πληγών.

Ο κ. Νίκος Βέττας είναι γενικός διευθυντής του ΙΟΒΕ και καθηγητής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Είναι πια σαφές πως το πρόβλημα που προκαλεί η πανδημία στην παγκόσμια οικονομία δεν είναι απλώς μια έντονη αναταραχή, αλλά μια βαθιά κρίση. Το ίδιο ισχύει και για την ελληνική οικονομία, που μπήκε σε αυτή τη νέα τρικυμία με βαθύτερες πληγές και μεγαλύτερες αδυναμίες από τις άλλες ευρωπαϊκές. Κρίση δεν σημαίνει καταστροφή. Σημαίνει όμως αδυναμία του οικονομικού συστήματος να αναπαράγεται με την προϋπόθεση δυναμική του.

Μόλις διαφανεί το τέλος του υγειονομικού προβλήματος, αναμένεται έκρηξη της ζήτησης στις περισσότερες περιοχές του πλανήτη, αλλά η επίδρασή της κάθε άλλο παρά ομοιόμορφη θα είναι. Ολόκληροι τομείς δραστηριότητας και επιμέρους κλάδοι θα υποχωρήσουν έντονα και άλλοι θα αναπτυχθούν κατακόρυφα. Ο διεθνής καταμερισμός εργασίας αλλάζει και οι οικονομίες κάποιων κρατών θα ανθίσουν, ενώ άλλες θα δεχτούν μεγάλες πιέσεις. Κράτη, επιχειρήσεις και νοικοκυριά θα κληθούν να διαχειριστούν πολύ υψηλά χρέη, διατηρώντας κατά το δυνατόν την αξιοπιστία τους, με αύξηση των εισοδημάτων τους πιο γρήγορα από τις

απαιτήσεις εξυπηρέτησης των χρεών τους.

Με ποια χαρακτηριστικά θα εξέλθει η ελληνική οικονομία από τη σημερινή τρικυμία; Υπάρχουν σημαντικά ειδικά προβλήματα που θέτει η ειδική συγκυρία. Ο τουρισμός, η εστίαση, το λιανεμπόριο, οι μετακινήσεις, ο πολιτισμός και η ψυχαγωγία αποτελούν τομείς της ελληνικής οικονομίας που διαχρονικά δημιουργούσαν την πλειονότητα των θέσεων εργασίας. Όμως, καθώς στηρίζονται σε μεγάλο βαθμό στην άμεση ανθρώπινη επαφή και επικοινωνία, η ζήτηση και άρα και η παραγωγή αναμένεται να ανακάμψουν από τα σημερινά, σχεδόν μηδενικά, επίπεδα μόνο σταδιακά. Θα υπάρξει επίσης διαφοροποίηση, με στροφή σε ψηφιακά μέσα σε μεγαλύτερο βαθμό από ό,τι πριν από την πανδημία και με αναζήτηση υψηλότερης ποιότητας. Αυτή θα είναι μια σημαντική πρόκληση για ολόκληρους κλάδους, πολλές επιχειρήσεις και, φυσικά, για τους εργαζομένους εκεί. Το πρόβλημα εντείνεται καθώς πολλές επιχειρήσεις θα έχουν αδυναμία εξυπηρέτησης χρεών ή νέας χρηματοδότησης. Συνολικά, αναμένεται να είναι μια αρνητική πίεση στην οικονομία, κατά την προσπάθεια ανάκαμψης

180

Η ΕΠΟΜΕΝΗ ΜΕΡΑ
από την επόμενη

Ο τουρισμός, η εστίαση, το λιανεμπόριο, οι μετακινήσεις, ο πολιτισμός και η ψυχαγωγία αποτελούν τομείς που διαχρονικά στηρίζουν την απασχόληση.

και για το πρώτο επόμενο διάστημα. Το πόσο ισχυρή θα είναι εξαρτάται τόσο από την ίδια την εξέλιξη του υγειονομικού προβλήματος, όσο και την ταχύτητα προσαρμογής της παραγωγής από την άποψη της τεχνολογίας και της οργάνωσης. Οι εξελίξεις στο πεδίο της παραγωγής συνοδεύονται από την ανάγκη αναστροφής του δημοσιονομικού ελλείμματος, στοιχείο που θα λειτουργήσει ανασχετικά για τη μεγέθυνση της οικονομίας σε εκείνο το διάστημα, αν και είναι απαραίτητο για την αξιοπιστία που θα στηρίξει την ανάπτυξη μεσοπρόθεσμα.

Η θετική πλευρά

Υπάρχουν, βέβαια, και σημαντικοί ευνοϊκοί παράγοντες, επίσης με συγκυριακό χαρακτήρα. Παρά τη δύναμη της αδράνειας και τα εμπόδια, η ζήτηση από το εξωτερικό κατά μέσο όρο θα αυξάνεται σημαντικά. Η σταδιακή μείωση της ανεργίας και η αντιστροφή της μείωσης των επενδύσεων θα προσφέρουν πολύτιμες εισροές. Η χρηματοδότηση από ευρωπαϊκούς πόρους αναμένεται ισχυρή, μπορεί να καλύψει σε μεγάλο βαθμό το αρχικό κενό των ιδιωτικών επενδύσεων και

σταδιακά να τις κινητοποιήσει. Τα επιτόκια χρηματοδότησης αναμένεται να παραμείνουν ιδιαίτερα χαμηλά και οι ανάγκες εξυπηρέτησης του χρέους να μη δημιουργούν άμεσο πρόβλημα στην οικονομία, τουλάχιστον για τα επόμενα δύο ή τρία χρόνια.

Φυσικά, τα δομικά χαρακτηριστικά και οι μεσοπρόθεσμες τάσεις της οικονομίας δεν θα παύουν να παίζουν κυρίαρχο ρόλο και, σε κάθε περίπτωση, να είναι αιτία προβληματισμού και εγρήγορσης. Η πολύ χαμηλή παραγωγικότητα και η εξίσου χαμηλή συμμετοχή του πληθυσμού στο δυναμικό εργασίας αποτελούν κορυφή του προβλήματος, που χαρακτηρίζεται επίσης από αναποτελεσματική λειτουργία του δημόσιου τομέα, έλλειψη επαρκούς ανταγωνισμού στις αγορές και χαμηλή καινοτομικότητα. Η επόμενη ημέρα της πανδημίας θα βρει τις οικονομίες να ανταγωνίζονται διεθνώς για να προσελκύσουν επενδύσεις και ανθρώπους. Τόσο το φυσικό όσο και το ανθρώπινο κεφάλαιο, όμως, τείνουν προς εκεί όπου η καθαρή τους απόδοση είναι υψηλότερη. Αυτό σημαίνει υψηλή παραγωγικότητα, λογική φορολογική επιβάρυνση και σταθερό θεσμικό πλαίσιο. Όσο πιο

Μόλις διαφανεί το τέλος του υγειονομικού προβλήματος, αναμένεται έκρηξη της ζήτησης στις περισσότερες περιοχές του πλανήτη, αλλά η επίδρασή της κάθε άλλο παρά ομοιόμορφη θα είναι.

Η ΕΠΟΜΕΝΗ ΜΕΡΑ
από την πανδημία

181

σύντομα γίνουν βήματα προόδου σε αυτές τις περιοχές, τόσο πιο πιθανό θα είναι η ελληνική οικονομία να αποτελέσει πόλο έλξης και όχι πηγή φυγόκεντρων τάσεων στα χρόνια αμέσως μετά την πανδημία.

Τέλος, ειδική βαρύτητα έχουν αλλαγές που ήδη δρομολογούνται σε κεντρικές περιοχές που εμπίπτουν πρωτίστως στον δημόσιο τομέα. Μετά την πανδημία, η εκπαίδευση και η υγεία δεν θα είναι όπως πριν ή, ακριβέστερα, δεν πρέπει να είναι. Η ταχύτητα των προβλημάτων λειτουργεί ως επιταχυντής αλλαγών στους δύο αυτούς χώρους, που επηρεάζουν αμεσότητα την ευμερσία των νοικοκυριών. Κοινό στοιχείο αποτελεί η ανάγκη επείγουσας τεχνολογικής αναβάθμισης, κυρίως με ενσωμάτωση ψηφιακών διαδικασιών. Σχολικές και πανεπιστημιακές μονάδες που δεν στηρίζονται σε ψηφιακό περιεχόμενο και δεν ενσωματώνουν μεθόδους διδασκαλίας από απόσταση φαίνονται ήδη να ανήκουν στο παρελθόν. Το ίδιο ισχύει για μονάδες του συστήματος υγείας που δεν είναι συνδεδεμένες μεταξύ τους σε πραγματικό χρόνο, και δεν χρησιμοποιούν πληροφοριακά συστήματα τόσο για διάγνωση και πρόληψη όσο και για έλεγχο της αποτελεσματικότητας και για αξιολόγηση των διαδικασιών που ακολουθούνται. Εξίσου σημαντική με την τεχνολογική αναβάθμιση των μονάδων είναι, βέβαια, και η ανάλογη αναβάθμιση της αρχικής εκπαίδευσης και της συνεχούς κατάρτισης του προσωπικού. Όμως, και στις δυο αυτές περιοχές, στα συστήματα υγείας και εκπαίδευσης, υπάρχει σήμερα μεγάλο έλλειμμα. Οι παρεμβάσεις πολιτικής, που πρέπει να αφορούν όχι μόνο επενδύσεις σε τεχνολογία και συστήματα διασύνδεσης, αλλά και οργανωτικές αλλαγές, θα προσδιορίσουν την πορεία ενός μεγάλου και κρίσιμου μέρους της οικονομίας, ήδη από την επόμενη χρονιά.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω, η πορεία της ελληνικής οικονομίας μετά την πανδημία αναμένεται να προσδιοριστεί από πολλές και αντιφατικές τάσεις, θετικές και αρνητικές. Οι ρυθμοί μεγέθυνσης μπορούν να αναμένονται ισχυρά θετικοί στην αρχή της εξόδου, αλλά να μετριάζονται γρήγορα αν δεν αντιδράσει έγκαιρα η οικονομική πολι-

Μετά την πανδημία, η εκπαίδευση και η υγεία δεν θα είναι όπως πριν.

τική. Σε ένα τέτοιο περιβάλλον, ο ρόλος της πολιτικής στη διαμόρφωση των προσδοκιών μπορεί να είναι καθοριστικός. Η σαφήνιά της και η σταθερή της στόχευση εκλαμβάνονται ως σηματοδότηση από επιχειρήσεις και εργαζομένους και μπορεί να εκκινήσει έναν ενάρετο κύκλο ανάπτυξης.

Υπό αυτή την οπτική, και οι ευρωπαϊκοί πόροι που αναμένονται είναι κρίσιμο να αντιμετωπιστούν ως ευκαιρία για υποστήριξη της αλλαγής του παραγωγικού υποδείγματος, ώστε να ταιριάζει στις νέες προκλήσεις. Αυτό σημαίνει, μεταξύ άλλων, ενίσχυση αναγκαίων υποδομών, δημιουργία γέφυρας για ένα περισσότερο απλό και διάφανο σύστημα φορολογίας και ασφάλισης, σταδιακό αλλά αποφασιστικό εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης και των συστημάτων εκπαίδευσης, υγείας και δικαιοσύνης, και ασφαλώς σταθερό πλαίσιο που θα ενθαρρύνει επενδύσεις σε φυσικό και ανθρώπινο κεφάλαιο.

Αν επικρατήσει καταρχήν ή στην πράξη η εναλλακτική επιλογή, να χρησιμοποιηθούν οι νέοι πόροι αλλά χωρίς ανάλογες δομικές αλλαγές, το όφελος θα είναι μικρό και σε κάθε περίπτωση παροδικό, ενώ θα προετοιμάζεται ταυτόχρονα η επόμενη μεγάλη κρίση της οικονομίας μας και συνολικά της χώρας. Με τη βάσιμη ελπίδα προετοιμασίας μιας καλύτερης επόμενης ημέρας της οικονομίας, η δρομολόγηση αποφασιστικών αλλαγών αποτελεί μονόδρομο. ●

Η χρηματοδότηση από ευρωπαϊκούς πόρους αναμένεται ισχυρή, μπορεί να καλύψει σε μεγάλο βαθμό το αρχικό κενό των ιδιωτικών επενδύσεων και σταδιακά να τις κινητοποιήσει.

Η ΕΠΟΜΕΝΗ ΜΕΡΑ από την πανδημία